

ELITKA 100

Velkoformátový participativní projekt Kateřiny Šedé

Úvod Projekt Elitka100, realizovaný ve Varnsdorfu, představuje přístup, který využívá umění k revitalizaci komunit, obnově sociálních vazeb a propojení generací. Pod vedením umělkyně Kateřiny Šedé projekt staví na principech participace, dlouhodobé angažovanosti a umění jako nástroje pro sociální změnu. Zaměřený na bývalé zaměstnance továrny ELITE, projekt přinesl silné emocionální zážitky a významné sociální a kulturní dopady na celou komunitu.

Cíl studie Tato případová studie si klade za cíl podrobně popsat jednotlivé fáze projektu Elitka100, reflektovat klíčové principy práce Kateřiny Šedé a nabídnout praktické rady pro další města. Studie je rozdělena do několika kapitol, které mapují průběh projektu od jeho počátku až po závěrečnou reflexi a doporučení pro budoucí aktivity.

1. Příležitosti klepou na dveře: Jak rozpoznat ten správný moment

Výzva: Města často čelí otázce, kdy je ten správný čas a jak rozpoznat vhodnou příležitost k realizaci projektů, které mohou mít hluboký sociální a kulturní dopad. Identifikace takových momentů, které spojují větší skupinu lidí, jako jsou výročí, historické události, otevření významné instituce nebo její uzavření, mohou být dobrou příležitostí pro start a úspěch takové aktivity.

Řešení: Může být užitečné sledovat klíčové milníky v historii města, jako jsou kulatá výročí založení významných podniků, školy, obce, narození nebo úmrtí významných osobností nebo uzavření důležitých institucí. V případě Elitka100 bylo tou příležitostí blížící se 100. výročí založení továrny ELITE, která byla součástí identity města, a zároveň její definitivní uzavření. Tento milník se stal výchozím bodem pro projekt, který reflektoval historii továrny a její význam pro komunitu.

Doporučení:

- **Sledování významných událostí:** Výročí, uzavření nebo otevření institucí, či připomínky důležitých událostí mohou sloužit jako ideální příležitost pro organizaci projektů, které mají potenciál spojit komunitu. Je dobré sledovat kalendář významných výročí a událostí spojených s městem a jeho historií.
- **Propojení významných momentů s pozitivními akty:** Spojení klíčového okamžiku, jako je výročí nebo milník významné instituce, s pozitivním aktem může zvýšit dopad projektu. Pozitivní akt, jako je poděkování, ocenění, vyznamenání nebo veřejné uznání přínosu (ideálně) skupin, dodává takové události silnou emocionální rovinu a přispívá k posílení vztahů v komunitě.

PŘÍPADOVÁ STUDIE

- **Zapojení komunity:** Je vhodné zvážit zapojení široké veřejnosti při plánování projektů a reflektovat jejich názory a přání. To může zahrnovat průzkumy, veřejná setkání nebo online diskuse, které pomohou lépe porozumět potřebám komunity a přizpůsobit projekt jejím očekáváním.
- **Strategické plánování:** Je dobré se připravit na potenciální výzvy, jako je omezený rozpočet, potřeba mediálního pokrytí nebo koordinace mezi různými institucemi. Důkladné plánování je klíčové pro úspěšnou realizaci projektu, zejména pokud je spojeno s významným milníkem a pozitivním aktem.

Přínos: Správně rozpoznaná příležitost a pečlivá příprava umožňují městům nejen připomenout důležité milníky, které pomáhají budovat identitu místa i komunity, ale také posílit komunitní soudržnost, obnovit kulturní identitu a zvýšit prestiž města. Propojení významného momentu s pozitivním aktem, jako je poděkování nebo ocenění, může mít hluboký dopad na společenskou atmosféru a vést k dlouhodobému posílení vazeb v komunitě. V případě Varnsdorfu pomohla příležitost 100. výročí továrny ELITE propojit různé generace a znovu oživit vzpomínky na klíčovou éru v historii města. Akce vzbudila hrdost obyvatel na své město, přičemž se podařilo udržet pozitivní náboj, i když se jednalo o historicky problematické téma. Pozitivní atmosféra přispěla k tomu, že na sociálních sítích nedošlo k šíření negativních komentářů nebo dezinformací. Důležitým poznatkem je, že se akce soustředila na poděkování a pozitivní emoci spíše než jen na samotnou reflexi minulosti.

2. Sběr kontaktů a budování komunity: Kde začít

Výzva: Získat kontakty na bývalé zaměstnance továrny ELITE, kteří nebyli snadno dosažitelní prostřednictvím moderních komunikačních kanálů, a vytvořit komunitu, která by mohla být základem projektu.

Řešení: Tradiční formy komunikace se ukázaly jako klíčové. Rozmístění fyzických schránek na veřejně přístupných místech (maloobchody, služby) umožnilo sběr kontaktů. K těmto schránkám byly přidány letáčky, které lidé vyplnili a zanechali své kontaktní údaje. Tento přístup vedl k vytvoření databáze, na základě které byla komunita postupně formována.

Přínos: Každé setkání s jednotlivými skupinami, které čítaly 10–15 lidí, bylo připraveno a stejně strukturováno. Byla vytvořena metodika, která zahrnovala otázky na práci, volný čas, spokojenost se současností a vnímání města dnes v porovnání s minulostí. Setkání umožnila sběr cenných informací a reflexí, které formovaly další fáze projektu. Komunitní vazby byly posíleny, což položilo základy pro úspěšnou realizaci projektu. Tato setkání také oživila vztahy mezi účastníky a účastnicemi (bývalými zaměstnanci), kteří se často neviděli celé roky, čímž přispěla k posílení komunitní soudržnosti. Do projektu se zapojilo na 700 účastníků, což svědčí o širokém zájmu a angažovanosti komunity.

Projekt "Elitka100" je podpořen Fondy EHP 2014-2021 pod názvem "Odsun plotů".

3. Od nápadu k realizaci: Jak zformovat úspěšný koncept

Výzva: Jakmile byla komunita vytvořena, bylo potřeba určit, jakým způsobem budou získané informace a zkušenosti reflektovány v samotném projektu.

Řešení: Každé setkání s účastníky přispělo k jasnějšímu pochopení toho, jaké reflexe jsou potřeba a jak by měly být zpodobněny. Tento proces vedl k postupnému vytváření konceptu, který zahrnoval osobní příběhy, vzpomínky a pocity účastníků.

Přínos: Díky naplánovaným strukturovaným setkáním byly zmapovány potřeby komunity, a také se vytvořil silný emocionální základ pro další aktivity projektu. Koncept projektu se formoval organicky, reflektoval potřeby a přání účastníků a přispěl k tomu, že se cítili být jeho součástí. Do příprav a realizace projektu se zapojily i místní školy, které připravily výlohy s historickými fotografiemi, Národní filmový archiv, který v místním kině promítl filmový program. Jako součást doprovodného programu byly také zorganizovány exkurze do Schindlerovy pletárny, která navázala na výrobu podniku ELITE, a její vedení bylo zapojeno do organizace.

Klíčový faktor úspěchu: Projekt Elitka100 by nebylo možné realizovat bez intenzivního nasazení umělkyně Kateřiny Šedé, která se projektu věnovala s maximální energií a odhodláním. Její schopnost zapojit komunitu a citlivě reagovat na její potřeby byla zásadní pro úspěch celého projektu. Stejně důležité bylo mít na místě silný tým místních spolupracovníků, kteří sdíleli stejnou vášeň pro projekt a byli ochotni vynaložit potřebné úsilí, aby dosáhli společného cíle. Tento tým se stal nezbytným pilířem pro realizaci jednotlivých aktivit a zajištění hladkého průběhu celého projektu.

4. Spolupráce na všech frontách: Klíč k úspěchu

Výzva: Zapojit do projektu co nejširší spektrum lidí a institucí, aby se každý cítil být jeho součástí a mohl ho nějakým způsobem ovlivnit. Zároveň bylo klíčové zajistit vyšší účast na akci, což projektu dodalo význam a legitimitu.

Řešení: Bylo klíčové zapojit nejen účastníky projektu, ale také městské instituce (rada města, starosta, knihovna, kino, společenský sál), místní podnikatele, správce skupin na sociálních sítích, pamětníky, školy a jejich studenty. Pro studenty byly organizovány doprovodné akce, jako soutěž o selfie s Eliťačkou nebo Eliťákem a výstavy ve výlohách, na kterých se podílely střední školy a ZUŠ. Zapojení místních podnikatelů do projektu zahrnovalo například využití jejich výloh pro umístění výstav.

Přínos: Vysoká účast dodala akci význam a opodstatnění, což ji legitimizovalo v očích veřejnosti i médií. Tento široký záběr a zapojení mnoha různých aktérů přinesly projektu rozmanitost a různé úhly pohledu, což přispělo k jeho úspěchu. Starší generace se cítila

Projekt "Elitka100" je podpořen Fondy EHP 2014-2021 pod názvem "Odsun plotů".

PŘÍPADOVÁ STUDIE

aktivizována a posílena, protože skupinová dynamika dodala lidem energii a pocit sounáležitosti. Mladší generace a potomci začali přikládat větší význam vzpomínkám a příběhům svých starších blízkých, což přispělo k většímu respektu a porozumění mezi generacemi. Tento mezigenerační dialog byl podpořen například soutěží, ve které studenti pořizovali selfie s bývalými zaměstnanci ELITE, což pomohlo překlenout rozdíly mezi generacemi. Lokální historici uspořádali historické procházky městem, které poskytly hlubší vhled do fungování továrny v životech obyvatel (školky, jesle, kultura, sport) a lepší pochopení jejího významu ve společnosti.

5. Udržet v centru pozornosti: Jak zajistit mediální pokrytí a dlouhodobý dopad

Výzva: Zajistit, aby projekt Elitka100 získal co nejširší mediální pokrytí a zůstal přítomný ve veřejném prostoru, a to nejen během akce, ale i po jejím ukončení.

Řešení: Byla vedena intenzivní kampaň na sociálních sítích a v místních médiích. Důležitou součástí strategie bylo také přitáhnout pozornost celostátních i regionálních médií, což se podařilo díky zapojení renomované světové umělkyně a kvalitní organizaci projektu. Během samotné akce byly životy lidí, kteří se na chodu továrny podíleli, fyzicky přítomné ve veřejném prostoru prostřednictvím výloh a dalších míst ve městě.

Přínos: Mediální pokrytí pomohlo projektu získat širší dosah a udržet ho v povědomí veřejnosti i po jeho skončení. Energie vynaložená na mediální kampaň zajistila, že Elitka100 měla trvalý dopad nejen na místní komunitu, ale také na širší veřejnost. Projekt se objevil v regionálních i celostátních médiích, včetně České televize, Deníku, DVTV a dalších, což zvýšilo prestiž města Varnsdorf a posílilo jeho postavení jako kulturního centra.

6. Nové nápady a dlouhodobá udržitelnost: Co dál?

Výzva: Projekt Elitka100 generoval řadu nápadů a myšlenek, které měly potenciál pro další realizaci a udržitelnost odkazu továrny ELITE a komunity, kterou se podařilo vytvořit.

Řešení: Účastníci projektu, jeho organizátoři i lokální instituce/jednotlivci přišli s návrhy, které zahrnovaly pokračování v aktivitách Klubu Eliťáků, vytvoření muzea nebo jiného místa, které by reflektovalo bohatou historii továrny, natočení dokumentárního filmu, který by zachytil emoce a zážitky z projektu. Rovněž zaznívala potřeba reflektovat podobným způsobem další továrny ve městě a okolí v republice.

Přínos: Tyto návrhy ukazují, jak silně projekt rezonoval s komunitou a jaké příležitosti nabízí pro další rozvoj. V průběhu projektu se životy lidí, kteří se projektu účastnili a na chodu továrny se podíleli, znovu vrátily do veřejného prostoru, například prostřednictvím veřejných výstav ve

Projekt "Elitka100" je podpořen Fondy EHP 2014-2021 pod názvem "Odsun plotů".

výlohách po celém městě, které zobrazovaly historické fotografie a artefakty spojené s továrnou ELITE. Jejich vzpomínky se staly důležitým momentem rodinné komunikace. Tyto aktivity posílily jejich identitu a vztah k městu a oživily kulturní a historickou identitu Varnsdorfu.

7. Financování a výzvy: Co stojí za oponou

Výzva: Financování takových projektů je náročné, zejména pokud jde o participativní umělecká díla, která vyžadují intenzivní práci s komunitou.

Řešení: Projekt Elitka100 získal významný grant od Fondy EHP 2014-2021 na vytvoření participativního uměleckého díla a menší grant z městského rozpočtu na doprovodnou publikaci. Podstatnou část rozpočtu představuje budování komunity (výzva k účasti a následná práce s účastníky), samotná realizace akce představuje přibližně 30 % rozpočtu.

Přínos: Díky zajištění dostatečného financování bylo možné realizovat projekt v plném rozsahu a s vysokou kvalitou, což přispělo k jeho úspěchu a pozitivnímu dopadu na komunitu.

8. Rizika a výzvy: Jak se připravit na neočekávané

Výzva: Realizace takového projektu může čelit různým rizikům, jako je nízká míra spolupráce či nezáměr ze strany důležitých institucí, produkční rizika, nedostatek financí nebo špatné pojetí tématu bez akcentu na pozitivní akt (např. poděkování) a emoci.

Dalším rizikem je, že umělecký projekt, na rozdíl od například sociologického průzkumu, nepracuje s pevně stanovenými metodologiemi a etickými standardy. Účastníci se tím do jisté míry vydávají do rukou umělce, který má volnější přístup k interpretaci. Úspěch projektu může záviset na vzájemných sympatiích a schopnosti umělce ovlivnit směřování skupiny. Proto je důležité mít průběžnou zpětnou vazbu a zapojit supervizora, který bude na průběh projektu dohlížet. Na začátku je také vhodné nastavit mantinely nebo rámec, aby byl projekt bezpečný a eticky odpovědný pro všechny zúčastněné.

Řešení: Klíčové je zajistit silnou podporu od všech relevantních aktérů, včetně městských institucí, a pečlivě plánovat každý krok projektu. Výběr správného tématu, které rezonuje s komunitou s akcentem na pozitivní akt (např. poděkování) a emoci, a zajištění dostatečného financování jsou kritické faktory pro úspěch. Předběžné rozhovory s klíčovými partnery a účastníky mohou pomoci identifikovat potenciální problémy a najít způsoby, jak je řešit. Průběžná zpětná vazba a dohled nad průběhem projektu mohou rovněž pomoci předcházet etickým problémům a zajistit, že projekt zůstane bezpečný pro všechny zúčastněné.

PŘÍPADOVÁ STUDIE

Přínos: Díky pečlivému řízení rizik, aktivní spolupráci s komunitou a institucemi a nastavení etických mantinelů lze minimalizovat negativní dopady a zajistit úspěšnou a bezpečnou realizaci projektu pro všechny zúčastněné.

Závěr: Projekt Elitka100 ukazuje, že komunitní projekty, které oživují místní historii a podporují mezigenerační dialog, mohou mít trvalý a pozitivní dopad na celé město. Úspěch takových projektů závisí na důkladném zapojení všech relevantních aktérů, otevřené komunikaci a skutečném zohlednění potřeb komunity. Taková akce si žádá nejen plné nasazení od umělkyně, která jí věnuje maximum energie, ale také silný tým na místě, který je stejně zapálený. Jedním z klíčových poučení z tohoto projektu je, že města by měla více naslouchat svým občanům. Tradiční nástroje, jako návštěva rady, často nestačí. Participativní projekty a facilitovaná setkání nabízejí lepší způsob, jak zjistit, co lidé opravdu potřebují – a to je něco, na co by české obce mohly více sázet.

Veškeré materiály, včetně této případové studie, jsou k dispozici na webových stránkách projektu www.elitka100.cz.

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Projekt "Elitka100" je podpořen Fondy EHP 2014-2021 pod názvem "Odsun plotů".